

ČESKÁ ŠKOLNÍ INSPEKCE

Oblastní pracoviště

Ostrava

Inspekční zpráva

Dětský diagnostický ústav, Bohumín - Šunychl 463

735 81 Bohumín - Šunychl

Identifikátor: 600 031 357

Zřizovatel: Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy ČR, Karmelitská 7,
118 12 Praha 1 - Malá Strana

Školský úřad Karviná, Mírová 1429

Termín konání komplexní inspekce: 10. - 14. leden 2000

Čj.	133 24/00-05003
Signatura	kn3pt201

Reedukační a resocializační program

Vedení Dětského diagnostického ústavu v Bohumíně zpracovalo v minulém roce nový model reedukačního a resocializačního programu pro svěřence (chlapce i dívky), kteří plní povinnou školní docházku. Základní filozofie tohoto programu je založena na kognitivně-behaviorálním přístupu, s resocializačními prvky komunitního přístupu S. Kratochvíla.

Do dětského diagnostického ústavu jsou přijímáni svěřenci na základě soudního rozhodnutí o nařízení ústavní výchovy, uložení ochranné výchovy, vydání předběžného opatření, případně na preventivní (dobrovolný) pobyt na dobu osmi týdnů. Ve výjimečných případech se může diagnostický pobyt prodloužit. Vzhledem ke specifice poslání diagnostického ústavu je dítě po maximální možnou dobu průběžně pozorováno, diagnostikováno a stimulováno, aby na závěr pobytu mohla být kvalitně zpracovaná zpráva etopeda i speciálně-pedagogická a psychologická diagnostika. Po ukončení diagnostického pobytu jsou svěřenci na základě doporučení a schválení poradního sboru umístováni do školských zařízení pro výkon ústavní a ochranné výchovy (dětské domovy, výchovné ústavy, zvláštní školy internátní), případně odcházejí zpět do rodin. Rozmístění do školských zařízení jsou realizována s ohledem na osobnost svěřenců, ale i trvalé bydliště, aby byly zachovány, případně navazovány osobní kontakty dětí s rodinami.

Nový model reedukačního a resocializačního programu plně koresponduje s typem školského zařízení i s jeho základním posláním. Je členěn do tří fází (adaptační, diagnostické a hodnotící).

Velká pozornost je věnována adaptační fázi (cca čtrnáct dnů od příchodu svěřence do zařízení), která probíhá na základě zpracovaného adaptačního programu. Po vstupním pohovoru ředitele následují citlivá, empatická jednání psycholožky a etopedky, čímž se minimalizují možné adaptační potíže a odvrací riziko zkratkovité neadekvátní reakce (agresivita, útek, sebevražedný pokus). Každý nově příchozí svěřenec prochází nejprve zdravotním a sociálním filtrem, je podrobně seznámen s vnitřním řádem školského zařízení, se svými právy a povinnostmi. Po provedení celým komplexem diagnostické ústavu a představení všem pracovníkům je svěřenec citlivým způsobem vřazen do běžné výchovné skupiny. V případě zvýšené úzkosti nebo napětí zůstává dítě v péči odborných pracovníků (etopeda, psychologa) i další dny, je zajištěna zvýšená péče a stálý dohled. Po vstupní pedagogické, speciálně-pedagogické a psychologické diagnostice je dítě na základě zjištěných vědomostí, znalostí a mentální úrovně zařazeno do příslušné diagnostické třídy a typu školy.

Součástí reedukačního a resocializačního programu je kvalitně zpracovaný hodnotící systém, který je v praxi průběžně využíván a všemi svěřenci akceptován. Hodnotící kritéria denního i týdenního hodnocení jsou v souladu s § 17 odst. 1 a 2 vyhlášky MŠ ČR č. 64/1981 Sb., o školských zařízeních pro výkon ústavní výchovy a ochranné výchovy. Denní hodnocení jednotlivých svěřenců (večerní kruh) probíhá každý večer ve výchovné skupině za přítomnosti kmenového vychovatele. Večerní kruh řídí určený svěřenec nebo svěřenka (velitel dne), čímž se uplatňují autoregulační prvky při řízení i při hodnocení. Každý svěřenec hodnotí nejprve sám sebe, poté následuje hodnocení od zbytku výchovné skupiny. Vychovatel toto hodnocení doplní, opraví nebo je akceptuje. Svěřenci zde mají prostor pro reflexi a sebereflexi, kmenoví vychovatelé dostávají zpětnou vazbu. Velké (hodnotící) komunity jsou realizovány pravidelně každý týden pro celý diagnostický ústav. Vede je ředitel nebo jeho statutární zástupce a účastní se všichni pedagogičtí i odborní pracovníci. Reflexe a sebereflexe svěřenců probíhá s určitým časovým odstupem. V případě mimořádné situace jsou organizovány speciální skupinové komunity za přítomnosti ředitele, odborných pracovníků a vychovatelů.

Nedílnou součástí reedukačního a resocializačního programu jsou jasná a srozumitelná kritéria pro udělování osobního volna, volných vycházek i případných dovolenek. Kapesné je svěřencům poskytováno na základě známých (písemně deklarovaných) kritérií, v souladu s § 1 vyhlášky č. 247/1996 Sb., o výši kapesného a věcné pomoci poskytované dětem a mládeži s nařízenou ústavní výchovou nebo uloženou ochrannou výchovou.

Nový model reedukačního a resocializačního programu je stimulační a pro svěřence bezpečný, je velmi dobrý.

Podmínky pro reedukační, resocializační a diagnostickou činnost

V době inspekce zajišťovali reedukační, resocializační, vzdělávací a diagnostickou činnost celkem třicet čtyři pracovníci. Pedagogický sbor tvoří sedm odborných vychovatelů, tři učitelé, ředitel a statutární zástupce (vedoucí vychovatel). Složení dvojice kmenových vychovatelů (vždy jeden muž a jedna žena) zajišťuje možnost identifikace svěřenců s mužským a ženským modelem chování a jednání. Školské zařízení zaměstnává tři odborné pracovníky (dva psychology a etopedku), zdravotní sestru a tři sociální pracovníce, s požadovaným vzděláním a dlouholetou praxí.

Všichni pedagogičtí pracovníci (ředitel, učitelé i vychovatelé) mají dle vyhlášky MŠMT ČR č. 139/1997 Sb., o podmínkách odborné a pedagogické způsobilosti pedagogických pracovníků a o předpokladech kvalifikace výchovných poradců, odbornou a pedagogickou způsobilost pro práci v tomto typu školského zařízení.

Tab. č. 1: přehled o zaměstnancích školského zařízení

Zaměstnanci	Celkový počet	Z toho žen
Ředitel	1	0
Statut. zástup. - ved. vychov.	1	0
Učitelé	3	2
Vychovatelé	8	5
Pomocní vychovatelé	4	2
Psycholog, etoped	3	2
Sociální pracovníce	3	3
Zdravotní sestra	1	1
Ostatní zaměstnanci	10	9
Celkem	34	24

Psychoterapie (individuální i skupinové) i rodinné terapie, které jsou součástí reedukačního a resocializačního programu diagnostického ústavu, provádí psychologka, etopedka a statutární zástupce (vedoucí vychovatel), kteří absolvovali dlouhodobé experienciální psychoterapeutické a sociálně-psychologické výcviky. Při své práci využívají širokého rejstříku diagnostických metod a terapeutických postupů.

Diagnostický ústav má po rekonstrukci a dostavbě optimální prostorové i materiálně-technické podmínky pro realizaci zvoleného programu a jeho základního poslání. Školské zařízení je situováno v okrajové (venkovské) části města v rozlehlém areálu. Původní budova i dostavba, které jsou propojeny koridorem, umožňují kvalitní práci všech pracovníků. Rekonstrukce a dostavba umožnily rozčlenit diagnostický ústav na část školy, internátu a odborných

pracoven, čímž se výrazně zlepšily psychohygienické podmínky celého zařízení. Všechny místnosti, které slouží k reedukačnímu, resocializačnímu, diagnostickému a vzdělávacímu účelu i společné prostory, jsou funkčně vybaveny, esteticky citlivě vyzdobeny pracemi svěřenců. Příjemné domácí prostředí plní funkci i zásady výchovy prostředím.

Materiálně-technické i prostorové zázemí pro zájmovou a sportovní činnost svěřenců je na vysoké úrovni. Součástí komplexu diagnostického ústavu je rozsáhlý pozemek, na kterém bylo vybudováno multifunkční hřiště, skleník a zřízeny záhonky pro pěstování květin a zeleniny.

Podmínky pro reedukační, resocializační a diagnostickou činnost jsou vynikající.

Organizace, formy a metody reedukace a resocializace

Činnost dětského diagnostického ústavu se řídí kvalitně zpracovaným organizačním řádem, jehož přílohou je vnitřní řád školského zařízení, který byl zpracován v souladu s platnými právními normami. Obsahem vnitřního řádu jsou práva a povinnosti svěřenců, vnitřní předpis pro stanovení výše kapesného, kritéria hodnocení chování, opatření po útěku, postup při příjmu záchytu, poučení o bezpečnosti svěřenců během diagnostického pobytu, pravidla pro návštěvy rodičů a pro pobyt mimo školské zařízení, školní řád, činnost samosprávy svěřenců, režim dne a organizace služeb. S vnitřním řádem se svěřenci podrobně seznamují během adaptační fáze a průběžně na týdenních komunitách. Vnitřní řád je svěřencům jasný a srozumitelný, všemi akceptovaný. Byl zpracován s ohledem na věkovou i mentální úroveň dětí. Součástí tohoto řádu je hodnotící systém, který je pro svěřence dostatečně stimulující. Kritéria hodnocení jsou založena na bodovacím principu, každé dítě formou sebereflexe hodnotí výsledky ve škole, v mimoškolní činnosti a celkové chování během dne.

Struktura denního režimu (rozdílná pro pracovní a volné dny) odpovídá věku a stupni postižení svěřenců i psychohygienickým zásadám při realizaci reedukačního a resocializačního programu. Denní režim respektuje intervaly v podávání jídla (pětkrát denně), střídání činností i relaxaci a pravidelnou hygienu svěřenců. Pitný režim je zajištěn během celého dne.

Úzká spolupráce pedagogických pracovníků (učitelů a vychovatelů) je založena na jednotném přístupu k dětem. Výchovně-vzdělávací proces je kompatibilní, s cílem provést speciálně-pedagogickou diagnostiku a prognózu. Ze závěrů realizovaných hospitací vyplývá, že učitelé i vychovatelé plní své hlavní poslání kvalitně a profesionálně.

Resocializační proces významnou mírou ovlivňují sociální pracovníci, které provádějí sociální filtr nově příchozích svěřenců, zajišťují kontakt s orgány péče o rodinu a dítě, soudy, Policií ČR, zdravotnickými zařízeními a především biologickými rodinami chlapců a dívek. Jejich činnost působí na svěřence motivačně i výchovně.

Psychologové (muž a žena) provádějí psychologickou diagnostiku a individuální i skupinovou psychoterapii. Významnou úlohu plní v období adaptační fáze, kdy nově příchozí svěřence učí otevřeně hovořit o sobě i okolí, ale i naslouchat druhým a snažit se jim porozumět. V úzké součinnosti s ostatními odbornými i pedagogickými pracovníky věnují velkou pozornost tomu, aby byl aplikovaný resocializační systém během celého diagnostického pobytu pro svěřence bezpečný. Na závěr diagnostického pobytu vypracovávají závěrečnou zprávu psychologa, která je součástí osobní dokumentace svěřence a slouží jako podklad pro další výchovně-vzdělávací činnost v kmenovém etopedickém zařízení.

Etopedka školského zařízení provádí analýzu chování svěřenců z pedagogického i sociálního hlediska, výsledky písemně zaznamenává. Metodicky vede odborné i pomocné vychovatele a dle potřeby se podílí na přímé výchovné činnosti. V rámci reedukační a resocializační činnosti provádí se svěřenci relaxační cvičení. Z chronologicky vedených záznamů vypracovává závěrečné zprávy etopeda, které se stávají součástí osobního spisu svěřence.

Skupinoví vychovatelé při své činnosti pravidelně sledují cíle reedukace a resocializace, jejichž dílčí výsledky zaznamenávají nejméně jedenkrát týdně do záznamových archů svěřenců. Složení dvojic kmenových vychovatelů (muž a žena) dává prostor pro simulaci modelových situací z rodinného prostředí a možnost individuálního přístupu k jednotlivým svěřencům.

Dětský diagnostický ústav respektuje doporučení MŠMT ČR odb. 22, dočasné vylučování svěřenců z kolektivu se nerealizuje. Výchovná izolace není ve školském zařízení zřízena, kázeňské přestupky se řeší pohovorem, případně odnětím výhod.

Organizace, formy a metody reedukace a resocializace jsou velmi dobré.

Další aktivity, které významně ovlivňují reedukační a resocializační činnost školského zařízení

Vzhledem k tomu, že délka diagnostického pobytu svěřenců ve školském zařízení je cca dva měsíce, je velmi obtížné realizovat dlouhodobější aktivity. I přes tuto skutečnost nabízí školské zařízení svěřencům během celého diagnostického pobytu širokou škálu mimoškolních a volnočasových aktivit. V rámci reedukačního a resocializačního programu jsou tyto aktivity zaměřeny především na sportovní a kulturní soutěže a turnaje uvnitř školského zařízení s různorodým tematickým zaměřením pro jednotlivce i skupiny a svěřence versus dospělí. Velmi oblíbená je hipoterapie, realizovaná v jezdeckém klubu v Šunychlu. Diagnostický ústav realizuje celoročně pro chlapce i dívky zájmové kroužky z oblasti relaxačních technik (kalanetika), sportovní, šikovných rukou, modelářský, výtvarný a hudební. Svěřenci se pravidelně účastní sportovních a kulturních akcí a soutěží pořádaných jinými etopedickými zařízeními v rámci regionu i celé republiky. Tato setkání jim umožňují poznat jiné typy etopedických zařízení, do kterých budou po ukončení diagnostického pobytu odcházet. Účast na akcích mimo školské zařízení je podmíněna dobrými výsledky ve škole a celkovým bezproblémovým chováním, což je součástí pozitivní motivace, autoregulace a sebereflexe svěřenců. Velmi oblíbené jsou víkendové pobyty v přírodě spojené s diagnosticko-ozdravným pobytem, zaměřené na sociálně-patologické jevy (prevence kriminality a drog).

Diagnostický ústav, jako metodický orgán pro etopedická zařízení (dětské domovy, výchovné ústavy a zvláštní školy internátní), organizuje pravidelná setkání a odborné semináře pro ředitele, sociální pracovníce, výchovné a odborné pracovníky těchto zařízení, na kterých jsou seznamováni s novými trendy v etopedii.

V diagnostickém ústavu probíhají souvislé a průběžné praxe žáků středních pedagogických a vyšších odborných škol a studentů vysokých škol. Vedení školského zařízení umožňuje absolvování stáží pedagogickým a odborným pracovníkům a studentům, kteří končí vysokoškolské studium.

Úroveň spolupráce diagnostického ústavu s orgány státní správy a samosprávy, orgány péče o rodinu a děti, policií a soudy je na velmi dobré úrovni.

Další aktivity, které významně ovlivňují reedukační, resocializační a diagnostickou činnost školského zařízení, jsou velmi dobré.

Výsledky reedukace a resocializace

Po ukončení diagnostického pobytu odcházejí svěřenci na základě komplexního hodnocení, diagnostiky a rozhodnutí poradního sboru do dalších etopedických zařízení pro výkon ústavní výchovy (dětské domovy, výchovné ústavy nebo zvláštní školy internátní).

Protože většina svěřenců přichází do diagnostického ústavu z málo podnětných rodin nebo přímo z ulice, nemají často zafixovány základní hygienické návyky ani prvky přijatelného chování a jednání.

Odpovědným, citlivým a vysoce profesionálním přístupem pedagogických i odborných pracovníků ke svěřencům a ve spolupráci s Policií ČR se podařilo eliminovat četnost útěků na minimum. V době inspekce byli na útěku pouze dva svěřenci.

Na základě realizace kvalitního reedukačního a resocializačního programu dochází u většiny svěřenců během diagnostického pobytu k pozitivním změnám v hierarchii hodnot, odstraňují se prvotní hostilní projevy vůči školskému zařízení a personálu. Dohodnutá pravidla komunikace svěřenci akceptují a ve většině případů i dodržují. Pedagogičtí i odborní pracovníci vlastním příkladem budují u svěřenců sociálně akceptované vzorce chování.

I když většina svěřenců kouří a před příchodem do školského zařízení experimentovala s alkoholem a drogou, během diagnostického pobytu se tyto sociálně-patologické jevy daří úspěšně eliminovat.

Katamnstická sledování po odchodu svěřenců z diagnostického ústavu do jiných etopedických zařízení provádí psycholožka.

I přes relativně krátký pobyt svěřenců ve školském zařízení jsou výsledky reedukace a resocializace velmi dobré.

Celkové hodnocení kvality reedukace a resocializace

Kvalita reedukace a resocializace Dětského diagnostického ústavu v Bohumíně je velmi dobrá.

HODNOCENÍ KVALITY VZDĚLÁVÁNÍ

Základní škola

Součástí školského zařízení jsou dvě třídy základní školy. Do I. třídy jsou zařazováni žáci I. - 5. postupného ročníku (první stupeň), do II. třídy žáci 6. - 9. postupného ročníku (druhý stupeň). Výuka probíhá podle vzdělávacího programu Základní škola, chváleného MŠMT ČR pod čj. 25018/98-22, ze dne 25. srpna 1998. Vzhledem ke specifikce zařízení (častá obměna žáků v obou třídách), vychází vedení školského zařízení při zařazování svěřenců do jednotlivých tříd z aktuální situace.

Týdenní hodinová dotace jednotlivých vyučovacích předmětů nekopíruje, vzhledem k individuálním zvláštěm, speciálním potřebám jednotlivých žáků a výjimečnosti zařízení, běžnou základní školu. Pro jednotlivé žáky zpracovávají učitelé na základě pedagogické diagnostiky individuální výchovně-vzdělávací programy, navazují na skutečné znalosti jedinců a stanovují další postupy a priority.

Učitelé obou tříd jsou odborně a pedagogicky způsobilí pro práci v tomto typu školy.

Prostorné třídy (vzhledem k dané kapacitě) jsou optimálně osvětleny, větrány a účelně vybaveny. Nedostatkem je absence nástěnných vizuálních pomůcek, které účinně napomáhají při opakování a upevňování probíraného učiva. Rovněž názorné pomůcky byly v hospitovaných hodinách využity v nedostatečné míře. Třídy mají velmi dobrou estetickou úroveň, jsou vyzdobeny výrobky a pracemi žáků.

Hospitace byly realizovány v obou třídách v předmětech matematika, hudební výchova, jazyk

český - čtení, vlastivěda a prvouka. Všechny navštívené hodiny byly dobře připraveny. Učitelé vydávali jasné organizační pokyny. Při výuce byly střídány činnosti, práce frontální, individuální i skupinová, takže žáci byli po celou dobu zaujati a dle svých možností soustředění. Vynikající byly zvláště hodiny v I. třídě (první stupeň). Práce učitele ve II. třídě vykazovala rutinní postupy. Pro zpestření hodin byly využívány kromě učebnic připravené tabule, různé didaktické pomůcky, soutěživé hry a hádanky. Většinu pomůcek si vytvářejí a vyrábějí učitelé sami. Učitelé během vyučování zohledňovali individuální zvláštnosti žáků respektováním jejich tempa i přiměřenými úkoly. Malá individuální péče byla věnována žákům se specifickými poruchami učení, se žáky se nepracuje ve smyslu metodického pokynu MŠMT ČR čj. 23 472/92-21. Podle vyjádření pedagogů tuto oblast supluje etopedka.

Ve všech hospitovaných hodinách byli žáci v úvodu i průběhu vyučování vhodně motivováni, probíhala průběžná kontrola porozumění učiva. Učitelé často hodnotili aktivitu žáků, nešetřili pochvalou a povzbuzením, oceňovali snahu a pokrok. Chyby žáků byly analyzovány, citlivým způsobem odstraňovány a správné poznatky fixovány. Větší pozornost je třeba věnovat závěrečnému shrnutí učiva a celkovému zhodnocení hodin.

Hospitace i komplexní sledování průběhu výchovně-vzdělávacího procesu potvrdily dobré vztahy mezi učiteli a žáky i žáky navzájem. Výuka ve všech sledovaných hodinách probíhala v prostředí důvěry, příznivé atmosféře pro spolupráci, s velkou mírou tolerance a trpělivosti. Žáci se zaujetím diskutovali o probírané látce, uváděli příklady ze života. V hodinách nebylo třeba řešit výrazné projevy negativního chování žáků. Verbální i neverbální projev pedagogů byl na dobré úrovni. Je patrné, že byla vytvořena pravidla komunikace, která umožňují efektivní práci.

Podmínky výuky, plánování a přípravu, organizace, formy a metody ve třídách základní školy hodnotí inspekce jako dobré, oblast motivace a hodnocení, komunikaci a interakci jako velmi dobrou.

Zvláštní škola

Do třídy zvláštní školy s kapacitou dvanáct žáků jsou průběžně zařazováni svěřenci všech ročníků kmenových zvláštních škol, přicházející do školského zařízení na diagnostický pobyt. Výuka probíhá podle vzdělávacího programu pro zvláštní školy MŠMT ČR čj. 22 980/97-22, ze dne 20. 6. 1997. Vzhledem k tomu, že úroveň vědomostí zjištěná u svěřenců po nástupu do diagnostického ústavu je z důvodů věkových odlišností, různé mentální úrovně, záškoláctví, nepodnětného a nefunkčního rodinného zázemí velice nesourodá, pracují učitelé s každým žákem individuálně, na základě zpracovaných individuálních výchovně-vzdělávacích programů. V závěru diagnostického pobytu je průběh dvouměsíční výuky vyhodnocován. Hodnocení se stává součástí osobního spisu svěřence a je postoupeno školskému zařízení, do kterého je svěřenec následně umístěn, případně kmenové zvláštní škole, odchází-li svěřence zpět do rodiny.

Hodnocení kvality vzdělávání ve třídě zvláštní školy se opírá o hospitace v předmětech matematika, přírodopis a hudební výchova. Vzhledem k tomu, že výuku v této třídě zajišťují pouze třídní učitelka a jeden učitel, hodnotící zjištění se vztahují ke všem hospitovaným hodinám.

Podkladem pro plánování a přípravu na vyučování je schválený vzdělávací program a učební osnovy. Na jejich základě stanovují učitelé individuální vzdělávací úkoly. Vycházejí při tom ze zjištěné úrovně znalostí a dovedností svěřenců po nástupu na diagnostický pobyt. Prioritou při individuálním plánování výuky je doplnění a upevnění chybějících vědomostí tak, aby se znalosti svěřenců přiblížily časovému harmonogramu vyučovacího předmětu příslušného

ročníku. Cílem je podpoření možnosti dalšího plynulého vzdělávání po odchodu svěřenců z diagnostického ústavu.

Celé školské zařízení prošlo v nedávné době rozsáhlou rekonstrukcí. Prostředí ve třídě je pro žáky esteticky podnětné, veškeré vybavení je zcela nové. Třídní učitelka splňuje požadavky pedagogické a odborné způsobilosti pro výuku ve speciální škole, další učitel s odbornou a pedagogickou způsobilostí pro základní školy (matematika, tělesná výchova), učí ve třídě zvláštní školy pouze tyto předměty. Pro výuku jsou využívány schválené učebnice, pracovní sešity se (vzhledem k častému střídání svěřenců) neosvědčily. Svěřenci mají dostatek sešitů i školních potřeb. Vybavení dvojrozměrnými a trojrozměrnými pomůckami je v současnosti nedostatečné, což souvisí i s postižením školského zařízení povodní v roce 1997. Vedení diagnostického ústavu se snaží potřebné pomůcky postupně doplňovat.

Ve sledovaných hodinách se nedařilo zajistit organizaci vyučovacího času tak, aby byl vymezen prostor pro závěrečné shrnutí učiva a zhodnocení práce. Někteří svěřenci potřebovali pro pochopení učiva nebo samostatnou práci více času, než učitelé plánovali, občas projeví ke školní práci negativní postoj, což výuku komplikovalo a narušovalo. Úroveň znalostí byla velmi rozdílná i mezi svěřenci stejného postupného ročníku. Učitelé se věnovali svěřencům individuálně, snažili se střídáním metod a forem práce docílit toho, aby byli všichni neustále zaměstnáni. Náznorné pomůcky nebyly v hodinách použity, manipulační žákovské pomůcky byly využívány pouze u nejmladšího svěřence.

Žáci byli během vyučování průběžně hodnoceni a neustále povzbuzováni k dobrému výkonu. Okamžité hodnocení, opakovaná pomoc při individuálních problémech, podpora sebevědomí i korekce negativních postojů k učení byly prostředkem pozitivní motivace. Školní výsledky a příprava na vyučování jsou pečlivě sledovány nejen učiteli, ale i vychovateli. Jsou součástí bodovacího hodnocení vedoucího k udílení výhod.

I přes občasné drobné excesy v chování při vyučování lze konstatovat, že učitelé jsou pro svěřence autoritou. Vzájemná komunikace je převážně pozitivní. Jednání učitelů se svěřenci je vlídné, ale důrazné. Po příchodu nového svěřence do třídy se učitelé snaží získat jeho důvěru a postupně jej včlenit do kolektivu. Kvalitu interakce a komunikace ve třídě ovlivňuje aktuální složení kolektivu svěřenců.

Kvalita vzdělávání ve třídě zvláštní školy je přes výše uvedené problémy s proměnlivostí třídního kolektivu, jeho věkovou a vědomostní různorodostí na velmi dobré úrovni.

Hodnocení kvality vzdělávání

I přes specifika výuky v diagnostických třídách, průběžnou obměnu třídních kolektivů je kvalita vzdělávání velmi dobrá.

HODNOCENÍ KVALITY ŘÍZENÍ

Plánování

Základní koncepční záměry byly vedením školského zařízení zformulovány a předloženy v listinné podobě. Jsou rozčleněny do šesti oblastí (materiálně-technické, personální, péče o svěřence, metodické, spolupráce s institucemi a oblast rozšířených činností). V oblasti rozšířených činností jde o realizaci projektu dvou výchovně-léčebných skupin (s kapacitou dvanáct dětí) a o aktivní podíl umístování svěřenců dětských domovů do náhradní rodinné výchovy. Při rozhovoru doplnil ředitel svoji koncepci o záměr zřídit ve spádové oblasti dětský domov s možností umístění nezletilých matek s dětmi. V rámci dlouhodobého plánování zpracovalo vedení školského zařízení v úzké spolupráci s řediteli dětských domovů podklady pro transformaci výchovných skupin a rodinných buněk na rodinné skupiny ve smyslu věcného záměru zákona o školských zařízeních pro děti a mladistvé s nařízenou ústavní výchovou a uloženou ochrannou výchovou a o školských zařízeních preventivní péče. Tím jsou zároveň připraveny podklady pro vnitřní reorganizaci a další financování dětských domovů zřizovatelem.

Roční plán výchovně-vzdělávací práce má jasně stanovené priority, které vycházejí ze základního poslání diagnostického ústavu a podporují jeho reedukační a resocializační program. Tyto hlavní úkoly jsou rozvedeny v měsíčních plánech zahrnujících nejen činnosti určené svěřencům, ale i provozní problematiku. Úkoly jsou adresné podle funkčního zařazení pracovníků. Předložené týdenní plány vychovatelů byly pojaty nesprávným způsobem, měly charakter výkazu provedených činností. Z rozhovoru bylo patrné, že vychovatelé nepochopili účel týdenních plánů jako předem promyšleného výchovného prostředku, se kterým mají být svěřenci obeznámeni a zapojeni do jeho vytváření. Principy byly v průběhu inspekční činnosti objasněny a ze strany vedení byla zjednána náprava.

Koncepční záměry a plánování jsou na velmi dobré úrovni.

Organizování

Organizace školského zařízení je jasně deklarována v organizačním řádu, který vymezuje obsahové zaměření činnosti jednotlivých úseků (školy, vychovatelů, odborných pracovníků, zdravotní, sociální práce, technicko-hospodářského a provozního). Jeho součástí je organizační schéma, jasně vymezující vztahy nadřízenosti a podřízenosti všech pracovníků a vnitřní platový předpis.

Statutárním orgánem diagnostického ústavu je ředitel, zástupcem statutárního orgánu byl jmenován vedoucí vychovatel, který zastupuje ředitele v plném rozsahu.

Organizace vyučování se řídí rozvrhem hodin, který byl sestaven v souladu se vzdělávacími programy jednotlivých typů škol i závaznými právními normami. Kompetence jednotlivých pracovníků jsou jasně vymezeny a je na ně delegována zodpovědnost vyplývající z jejich funkce. Organizační struktura vede k účelnému a fungujícímu řízení. Poradními orgány ředitele jsou poradní sbor, který se schází minimálně jednou měsíčně a pedagogická rada. Přílohou organizačního řádu je vnitřní řád, který stanoví pravidla chování pro svěřence a obsahuje systém jejich hodnocení. S vnitřními pravidly je seznámen každý svěřenec po příchodu do zařízení (v adaptační fázi). Veškeré informace jsou uvnitř školského zařízení podávány prostřednictvím pedagogických rad a porad a prostřednictvím další zavedené operativní dokumentace. Zápisy z pedagogických rad vykazují drobné formální nedostatky. Výroční

zpráva má dobrou vypovídací hodnotu a byla zpracována v souladu s § 17e odst. 2, 3 a 4 zákona č. 564/1990 Sb., o státní správě a samosprávě ve školství, ve znění pozdějších předpisů. Je zřejmé, že vedení diagnostického ústavu závěry využívá při plánování další činnosti. Osobní data svěřenců i zaměstnanců jsou zabezpečena před zneužitím. Vychovatelé a učitelé mají možnost nahlížet do osobních spisů svěřenců a povinnost seznamovat se s poznatky důležitými pro jejich výchovně-vzdělávací práci. Někteří pedagogové však této možnosti příliš nevyužívají.

Povinná a další dokumentace je zavedena v souladu s § 38a zákona č. 29/1984 Sb., o soustavě základních a středních škol, ve znění pozdějších úprav, dále s § 45b zákona ČNR č. 76/1978 Sb., o předškolních a školských zařízeních, v platném znění, a článku 6, Instrukce MŠ ČSR čj. 20 926/81, kterou se stanoví podrobnosti o organizaci školských zařízení pro výkon ústavní a ochranné výchovy.

Spolupráce se Školským úřadem v Karviné a dalšími zainteresovanými institucemi je na běžné úrovni.

Úroveň organizování je velmi dobrá.

Vedení a motivování pracovníků

Ředitel uplatňuje demokratický styl řízení, ale staví na zodpovědném přístupu k práci svých podřízených. Hlavním nástrojem řízení je kvalitně zpracovaný roční plán práce. Vedení školského zařízení vytváří velmi dobré podmínky pro iniciativu všech pracovníků, uplatňuje prvky systému morální a hmotné stimulace. Příslušné ohodnocení přichází bezprostředně po splnění úkolu (realizace sportovní nebo kulturní akce, kvalitní pedagogická práce apod.). Kritéria pro hodnocení jsou předem známa a jsou součástí vnitřního platového předpisu, který je přílohou Organizačního řádu. Jejich formulace je však zcela obecná a nepostihuje specifiku a náročnost práce zaměstnanců daného typu školského zařízení.

Sebereflexe zařízení je realizována dvakrát za rok (pololetí a konec školního roku) na pedagogických radách a dále ve výroční zprávě.

Většina pedagogických a odborných pracovníků se na základě ročního plánu systematicky zapojuje do rozličných vzdělávacích akcí. Průběžné vzdělávání je zaměřeno především do oblastí sebevzdělávání a samostudia, k čemuž slouží kvalitně vybavená učitelská knihovna. Pedagogičtí a odborní pracovníci využívají nabídek dalšího vzdělávání typu krátkodobých přednášek a seminářů pořádaných akreditovanými vzdělávacími agenturami (STRIX - MŠMT ČR, IPIPAPP - Olomouc, ÚSPO - Ostrava Muglinov) a Školskými úřady Karviná a Ostrava.

Vedení a motivování pracovníků je dobré.

Kontrolní mechanismy

Kontrolní a hospitační činnost se řídí písemně zpracovaným Plánem hospitační činnosti a Plánem kontrolní činnosti na celý školní rok. V Plánu kontrolní činnosti jsou vymezeny kontroly prováděné ředitelem školského zařízení a kontroly vykonávané jeho statutárním zástupcem (vedoucím vychovatelem). Ředitel kontroluje především úsek školy, odborné pracovníky a provozní zaměstnance, statutární zástupce úsek vychovatelů a školní kuchyně. Hospitační činnost je zaměřena především na kvalitu výchovně-vzdělávací a diagnostické práce (učitelé, vychovatelé, etopedi a psychologové). Ze všech hospitací jsou prováděny písemné zápisy. Kontrolní činnosti je zaměřena na efektivnost využívání materiálně-

-technických prostředků a vybavení a ekonomické ukazatele. Frekvence hospitací a kontrol ředitele i jeho statutárního zástupce je na běžné úrovni. Jak vedení diagnostického ústavu pracuje s výsledky kontrolní a hospitační činnosti nebylo možné z dostupných materiálů a předložené dokumentace (zápisy z pedagogických rad a provozních porad) posoudit. V době konání inspekce se systém kontrolní a hospitační činnosti kvalitativně přetvářel, současný model není zcela efektivní a z pohledu morální a hmotné stimulace nepodporuje motivaci zaměstnanců k efektivnějším výkonům.

Oblast kontrolní činnosti je hodnocena jako dobrá.

Hodnocení kvality řízení

I přes uvedené dílčí nedostatky je kvalita řízení Diagnostického ústavu v Bohumíně velmi dobrá.

DALŠÍ VÝZNAMNÁ ZJIŠTĚNÍ

Charakteristika školského zařízení

Dětský diagnostický ústav v Bohumíně je koedukované školské zařízení internátního typu pro děti, které plní povinnou školní docházku na základní nebo zvláštní škole. Do diagnostického ústavu nejsou umisťovány děti předškolního věku.

Školské zařízení poskytuje komplexní diagnostickou, výchovnou, vzdělávací, hmotnou a sociální péči chlapcům a dívkám s nařízenou ústavní nebo ochrannou výchovou, vydaným předběžným opatřením, případně na základě uzavřené dohody se zákonnými zástupci dětí.

Diagnostický ústav slouží jako záchytné pracoviště, na které jsou přijímáni svěřenci mladší patnácti let, zachyceni na útěku ze zařízení pro výkon ústavní nebo ochranné výchovy, případně z rodin, za respektování zásad hygieny i bezpečnosti dětí.

Spádová oblast působnosti Dětského diagnostického ústavu Bohumín byla pokynem MŠMT ČR čj. 25 503/98-24 určena pro okresy Bruntál, Frýdek-Místek, Jeseník, Karviná, Nový Jičín, Olomouc, Opava, Ostrava, Přerov a Vsetín.

V působnosti diagnostického ústavu je dvacet tři dětských domovů, sedm zvláštních škol internátních a tři dětské výchovné ústavy.

Diagnostický ústav je situován v Šunychlu, okrajové části Bohumína. Komplex budov i celý areál prošel v letech 1998-1999 rozsáhlou rekonstrukcí (po povodních), čímž se výrazně zlepšily sociální i prostorové podmínky pro svěřence i zaměstnance, především pro diagnostickou a výchovně-vzdělávací činnost.

Tab. č. 2: počty svěřenců

Kapacita školského zařízení	36
Evidenční stav	28
Počet výchovných skupin	3
Počet svěřenců fyzicky přítomných na zařízení	21
Počet svěřenců na útěku	2
Počet svěřenců ve vazbě	0
Počet svěřenců podmíněčně propuštěných	0
Počet svěřenců s nařízenou ústavní výchovou	12
Počet svěřenců s uloženou ochrannou výchovou	0
Počet svěřenců umístěných na předběžné opatření	14
Počet svěřenců na dohodu	2
Počet svěřenců v péči neurologa	4
Počet svěřenců v péči DPA, DPL	9

Kapacita diagnostického ústavu byla stanovena pro třicet šest svěřenců. Počet výchovných skupin i evidenční stav svěřenců byl v době inspekce v souladu se stanovenou kapacitou. Z evidenčního stavu má dvanáct svěřenců nařízenou ústavní výchovu, čtrnáct je v diagnostickém ústavu na základě vydaného předběžného opatření a dva na základě dohody se zákonnými zástupci.

Tab. č. 3: počet výchovných skupin a svěřenců, zařazení do škol

Výchovná skupina	Počet svěřenců	ZŠ	ZvŠ	Dívky	Souroz.
I.	8	7	1	2	0
II.	9	9	0	3	0
III.	11	0	11	4	0
Celkem	28	16	12	9	0

Výchovné skupiny jsou heterogenní (věk, pohlaví), svým složením v podstatě kopírují jednotlivé třídy. Počty svěřenců v jednotlivých výchovných skupinách respektovaly § 11 odst. 4 vyhlášky MŠ ČR č. 64/1981 Sb., o školských zařízeních pro výkon ústavní a ochranné výchovy. Do všech tří výchovných skupin jsou zařazováni žáci základní i zvláštní školy.

VÝČET DOKLADŮ, O KTERÉ SE INSPEKČNÍ ZJIŠTĚNÍ OPÍRÁ

- rozhodnutí o zařazení do sítě škol, předškolních zařízení a školských zařízení MŠMT ČR č. j. 15 093/99-21, ze dne 22. února 1999
- zřizovací listina ze dne 20. listopadu 1991, včetně čtyř dodatků
- základní koncepce Dětského diagnostického ústavu v Bohumíně
- roční plán práce pro školní rok 1999-2000
- reedukační a resocializační program Dětského diagnostického ústavu v Bohumíně
- vnitřní řád
- organizační řád
- školní řád
- rozvrh hodin
- třídní knihy
- třídní výkazy
- zápisy z pedagogických rad a porad
- zápisy z porad vychovatelů
- individuální výchovně-vzdělávací programy
- sešit domácích úkolů a přípravy na vyučování
- přehled výchovně-vzdělávací činnosti výchovných skupin
- rozpis služeb vychovatelů
- záznamové archy o svěřencích
- osobní spisy svěřenců
- knihy denních hlášení
- knihy výchovných skupin
- kniha komunit
- sešity denních záznamů, denní hodnocení
- knihy výhod a omezení
- sešit mimořádných událostí
- kniha útěků a zprávy o útěku
- sešit nočních kontrol
- kniha vzkazů
- týdenní programy výchovné práce jednotlivých výchovných skupin
- kniha záchytů
- kniha dovolenek a mimořádného pobytu svěřenců v rodinách
- kniha nemocných a podávání léků
- výroční zprávy o činnosti a hospodaření
- personální dokumentace, osobní spisy pracovníků
- jednací protokol
- hospodářská a účetní dokumentace

- evidence ošetrovného
- evidence kapesného
- kniha dopisů a balíků svěřenců
- knihy návštěv
- kronika, fotokroniky, videokronika

ZÁVĚR

Pozitiva

- Kvalitně zpracovaný a v praxi realizovaný nový model reedukačního a resocializačního programu.
- Vynikající materiálně-technické a prostorové podmínky pro reedukační, resocializační a diagnostickou činnost.
- Všichni pedagogičtí mají odbornou a pedagogickou způsobilost pro práci v tomto typu školského zařízení.
- Ve školském zařízení pracuje dostatečný počet odborných pracovníků, kteří mají potřebnou kvalifikaci.
- Kvalita vzdělávání v diagnostických třídách.
- Funkční organizační struktura.

Negativa

- Současný model kontrolní a hospitační činnosti z pohledu morální a hmotné stimulace pracovníků není zcela efektivní.

Kvalita reedukace, resocializace a diagnostiky je velmi dobrá. Kvalita, podmínky i průběh vzdělávání v diagnostických třídách jsou velmi dobré i oblast řízení je velmi dobrá.

Celkově hodnotí ČŠI Dětský diagnostický ústav v Bohumíně jako velmi dobrý.

Finanční prostředky přidělené diagnostickému ústavu ze státního rozpočtu (prostřednictvím Školského úřadu v Karvině) jsou využívány efektivně a v souladu s účelem jejich poskytnutí. Výše finančních prostředků určených na provoz je na mezní hranici. Část provozních prostředků je odčerpávána na obnovu a doplnění vybavení školského zařízení po rekonstrukci. Finančně nákladné je neustálé obměňování ošacení a obuvi pro svěřence, nákladné je i pořizování učebnic a učebních pomůcek pro všechny ročníky základní i zvláštní školy. Ošetrovné je vybíráno v souladu s platnými právními normami. Kapesné je svěřencům vypláceno v souladu s § 1 vyhlášky MŠMT ČR č. 247/1996 Sb., o výši kapesného a věcné pomoci poskytované dětem a mládeži s nařízenou ústavní výchovou nebo uloženou ochrannou výchovou.

Datum vyhotovení inspekční zprávy a složení inspekčního týmu

Razítko

Školní inspektoři	Titul, jméno a příjmení	Podpis
Vedoucí týmu	Mgr. Antonín Grulich	Mgr. Antonín Grulich v. r.
Členové týmu	Mgr. Ludmila Konopková	Mgr. Ludmila Konopková v. r.
	Mgr. Hana Štefková	Mgr. Hana Štefková v. r.

V Prostějově dne 14. února 2000

Datum a podpis ředitele školského zařízení stvrzující převzetí inspekční zprávy

Datum převzetí inspekční zprávy: 17. února 2000

Razítko

PhDr. Bedřich Kostlán

PhDr. Bedřich Kostlán v. r.
Podpis ředitele

Předmětem inspekce bylo zhodnocení činnosti školského zařízení dle § 18 odst. 3, 4 zákona ČNR č. 564/1990 Sb., o státní správě a samosprávě ve školství, ve znění pozdějších předpisů.

Dle § 19 odst. 8 téhož zákona může ředitel školského zařízení podat připomínky k obsahu inspekční zprávy České školní inspekci do 14 dnů po jejím obdržení. Připomínky k obsahu inspekční zprávy jsou její součástí.

Hodnotící stupnice

Stupeň	Širší slovní hodnocení
Vynikající	Zcela mimořádný, příkladný
Velmi dobrý	Výrazná převaha pozitiv, drobné a formální nedostatky, nadprůměrná až spíše nadprůměrná úroveň
Dobrý	Negativa a pozitiva v rovnováze, průměrná úroveň
Ještě vyhovující	Převaha negativ, výrazné nedostatky, citelně slabá místa
Nevyhovující	Zásadní nedostatky, které ohrožují činnost ústavu a průběh výchovně-vzdělávacího procesu
Plní, je v souladu	Dodržuje, čerpá účelně, efektivně
Neplní, není v souladu	Nedodržuje, nečerpá účelně, efektivně

Další adresáti inspekční zprávy

Adresát	Datum předání/odeslání inspekční zprávy	Podpis příjemce nebo čj. jednacího protokolu ČŠI
Zřizovatel MŠMT ČR	2000-03-03	133 50/00-05003
Školský úřad Karviná	2000-03-03	133 51/00-05003

Připomínky ředitele školského zařízení

Datum	Čj. jednacího protokolu ČŠI	Text
--	--	Připomínky nabyly vzneseny.